

Докладний розбір сеї повістки, живучої еще тепер в устах руського народу (в дотеперішніх збірниках я не попадав її напечатаною), виказав в ній два головні новелістичні складники, оба принадлежачі дуже давнім часам і майже спільні всім арійським народам*. Задля недостачі відповідних джерел і збірників я не можу докладно виказати хід і розвиток тих казок; здаєсь тільки, що правдоподібно обі новели, з котрих зложена наведена повістівка, прийшли з Азії через арабів до полудневої, а відтак і до середньої Європи, змінюючись всюди і приноровлюючись до характеру і світогляду даного народу. Наша вище розказана повістка дає нам в тім взгляді один з найкращих примірів. І хоч порівнююча етнологія показує майже у всіх казках європейських народів не оригінальні твори фантазії тих народів, а тільки переважно переробки давнішого, даного вже або зайшлого матеріалу, то преці ж, з другого боку, спосіб і міра того перероблювання одного і того самого матеріалу різними народами дає дуже багато цінних етнологічних сказівок, дає важний матеріал до пізнання світогляду, характеру і психології народів.

Мотиви другої повістки, вплетеної у вищенаведену руську новелу, можемо прослідити далеко глибше в давнину. Се повість про «усмирення непокірної» жінки, котра особливо в XV і XVI віках багато разів оброблювана була в новелістичній і драматичній літературі романських і германських народів, поки не найшла геніальний вираз у звісній комедії Шекспіра «The Taming of the Shrew» («Усмирення непокірної»). Німецький писатель К. Сімрок* зібрав в своїм ділі «Die Quelle des Shakespeare»¹ (том 1) всі головні сліди вандрівки тої новели зі східних країв на захід Європи, і ми покористуємося його матеріалом, щоби показати нашим читателям тоту вандрівку, а також розвиток і переміни, яких дізнала сея новела в різних часах і в різних народів.

Найпростіший, а затим безперечно і найдавніший мотив тої новели стрічаємо в перськім збірнику перських казок під нап[исом] «Kiseh-Khup» («Перський балагур»), де розказується ось що:

«Садик-бег оженився з дочкою набоба, прекрасною, але гордою і упертою Гуссейні. Приятелі жалували його, кажучи, що при такій багатій та гордій жінці він, певно,

¹ «Джерела Шекспіра» (англ.).— Ред.